

Türk medyası, Ergenekon ve antagonizma

Ali Balcı

"Ergenekon" tartışmaları, Türk toplumunda mevcut "geleneksel" seküler/İslamcı antagonizmanın üzerine oturuyor ve demokrasinin gelişimine katkıda bulunmaktan çok, mevcut çatlağı daha da derinleştiren "popüler antagonizma"yı andırıyor.

"Ergenekon"a destek amaçlı yapılan sivil gösteriler, iddia edildiğinin aksine demokrasiye katkı yapmaktan çok, ülkede demokrasinin gelişmesinin önündeki kültürel-ideolojik toplumsal yarılmayı genişletiyor.

ERNESTO Laclau ve Chantal Mouffe, *Hegemonya ve Sosyalist Strateji* başlıklı klasikleşmiş çalışmalarında belli bir sosyal alanın nasıl iki düşman kamp (antagonizma) temelinde işlediğini ve bu durumun etkilerinin neler olduğunu analiz ederler. Buna göre, gelişmiş kapitalist toplumlar da antagonizma noktalarının yaygınlaşması, politik alanı iki düşman kampa bölmeye hizmet etmez, aksine demokratik mücadelenin çeşitlenmesine yol açar. Üçüncü dünya ülkelerinde ise bu antagonizmalar, belli bir merkeze, net bir şekilde tanımlanmış düşmana yönelik olarak sürdürülür ve mevcut kamplaşmayı daha da derinleştirir. Birinci durum, demokrasiye zarar vermeyen, aksine onun güçlenmesini sağlayan "demokratik antagonizma" iken; ikincisi, "aşırı dışlama" şeklinde işleyen

ve bu nedenle demokrasiye zarar veren "popüler antagonizma"dır.

Laclau ve Mouffe'ye göre, iki kamp arasında cereyan eden bu antagonizma her toplumda verili bir şeydir ve sonradan gelen tartışma alanları kendilerini bu antagonizma üzerine inşa eder. Bu yazının da temel konusu, Türk medyasındaki Ergenekon tartışmalarını merkeze alarak Laclau ve Mouffe'nin bu klasikleşmiş argümanı üzerinden bir tartışma açmaktır; elbette "üçüncü dünya" ayrımının problemleri yanını başka bir tartışmaya bırakarak.

Bugün "Ergenekon" konusunda medyada karşı karşıya olunan durum basitçe şöyle özetlenebilir: Türk medyasında Ergenekon Davası'na ilişkin somut olguların dahi değişti-remediği bir kamplaşma söz konusu. Bu durum basit bir soruyu hare-

kete geçiriyor: Söz konusu kamplaşma, önceden beri var olan iki farklı kampın üzerine mi inşa edildi, yoksa Ergenekon sürecindeki tartışmalarla şekillenen bir kamplaşma mı? Şayet Laclau ve Mouffe haklı ise bugün medyanın Ergenekon karşındaki bu bölünmüşlüğü, zaten toplumda mevcut olan bir kamplaşmanın üzerine inşa edilmiş olmalı.

Bu bağlamda Ergenekon Davası öncesinde Türk medyasında yaşanan Ergenekon tartışmalarına bakmak faydalı bir çıkış noktası olabilir. Kavramın ilk kez kullanıldığı metin, Erol Mütercimler'in *Aydınlık* dergisine verdiği meşhur röportaj oldu. Bundan iki gün sonra 7 Ocak 1997'de *Show TV*'de Can Dündar'ın yayımladığı *40 Dakika* adlı bir belgeselde Ergenekon ifadesi yeniden kullanıldı. Kemalist kamp olarak adlandırılabil-

Kemalist kampın, 1970'lerde- ki "sağcı" kontrgerilla gruplarının 1980 sonrası yeni oluşumlarını anla- tan bir kavram olarak kullanıma soktuğu "Ergenekon", "İslamcı" kam- pa göre ise rejimi "İslamcı tehdit- ler"e karşı koruyan, seküler, Kema- list ve statüko yanlısı bir oluşum.

lecek bu grubun Ergenekon tanımlaması üç temel ayak üzerine oturdu: Birincisi, Ergenekon ve Susurluk arasında güçlü bir bağ vardır. İkincisi, Ergenekon, Soğuk Savaş konsepti etrafında Amerikan desteğiyle kurulmuş ve komünizme karşı mücadele eden bir yapılanmadır. Üçüncüsü, Ergenekon temelde solcu ve Kemalist aydınları hedef alan cinayetler gerçekleştiren bir oluşumdur. Kısacası, Kemalist kamp tarafından Ergenekon, 1970'lerdeki "sağcı" kontrgerilla gruplarının 1980 sonrası yeni oluşumlarını anlatan bir kavram olarak kullanıma sokuldu.

2001'e gelindiğinde o zamana kadar daha çok seküler ve Kemalist kampın tekelinde olan kavram ilk kez "İslamcı" basın tarafından kullanıldı. Taha Kıvanç (Fehmi Kuru) 1 Mayıs 2001 tarihli bir yazısında Ergenekon terimini, Kemalist yönü olan ve sivil toplum düzleminde faaliyet gösteren bir hareketi tanımlarken kullandı. Bu yazıdan yaklaşık iki hafta sonra *Aksiyon* dergisinde çıkan "Sivil Ergenekon" başlıklı bir yazıda da kavram benzer bir şekilde kullanılarak, anti-Kemalist oluşumlarla mücadele eden ve 28 Şubat'ın arkasındaki girişimin ismi olarak dile getirildi.

İslamcı kampın 2001'deki Ergenekon tanımının da üç karakteristik özelliği olduğu söylenebilir: Birincisi, Ergenekon solcu ve Kemalist aydınların ölümünden sorumlu sağcı bir oluşum değildir, aksine seküler ve Kemalist bir yapıdır. İkincisi, Ergenekon temelde 1990'larda yapılan ve kendisini İslamcı ve anti-Kemalist oluşumların tehdit ettiği rejimi savunmaya adanmış bir oluşumdur. Üçüncüsü, Ergenekon sadece silahlı gruplardan oluşmaz, aynı zamanda sivil toplum düzleminde faaliyet gösteren bir harekettir. Kısacası, İslamcı kampa göre Ergenekon, seküler ve Kemalist bir özelliği olan ve rejimi "İslamcı tehditler"e karşı koruyan statüko yanlısı bir oluşumdur.

Bu farklılık, açık bir şekilde Ergenekon Davası öncesinde medyada

sınırları net iki ayrı görme biçimi olduğunu ortaya koyuyor. Kritik soru şu: Polis, politikacı ve savcı gibi resmî yetkililer tarafından dile getirilmeden önce temelde bizzat medyanın keşfettiği, kavramsallaştırdığı, tanımladığı bir şey olan Ergenekon'a dair bu bariz bölünme nasıl ortaya çıktı? Şayet, Laclau ve Mouffe haklıysa, söz konusu iki farklı görme biçiminin Cumhuriyet Türkiye'sinin "geleneksel" seküler/İslamcı kamplaşması üzerine oturduğu ileri sürülebilir.

Ergenekon teriminin resmî makamlarca kullanıldığı/tanımlandığı döneme, yani 2007 sonrasına gelsek, açık bir şekilde medyadaki Ergenekon algılamasının değişmediği görülür. 12 Haziran 2007'de Ümraniye'de bir eve yapılan baskında büyük miktarda cephaneliğin ortaya çıkarılmasıyla Ergenekon yeniden basının gündemini işgal etti. Bu süreçte seküler ve Kemalist basın tarafından Susurluk benzeri çeteleri tanımlamak için kullanılan Ergenekon terimini, İslamcı yazarlar akademisi, medya ve iş dünyasında kolları olan ve AKP iktidarını devirmeyi amaçlayan geniş bir projenin adı olarak dile getirdi. Bu algılamaya paralel olarak Mayıs 2006'daki Danıştay saldırısını, Kemalist kamp sağcı ve İslamcı bir tepkinin ürünü, İslamcı kamp ise ülkeyi karıştırarak AKP hükümetine karşı darbe koşullarını hazırlamayı hedefleyen bir girişim olarak sundu.

21 Mart 2008 tarihli Ergenekon

operasyonunda İlhan Selçuk gibi ulusalcı sol kesimin gözaltına alınması ise Ergenekon'un Kemalist kampta "yeniden tanımlanması"nın beraberinde getirdi. Fakat bu, daha önceki algılamaların değişmesi değil, resmî tanımın reddedilmesi anlamında oldu. Nitekim Can Dündar, bu operasyonun derin devleti ortadan kaldırmak değil, sivil muhalifleri sindirmek amacıyla yapıldığını dile getirirken, gelinek noktanın kendi Ergenekon tanımından uzaklaştığını belirtti. İslamcı kamp ise Ergenekon'a ilişkin önceki argümanlarını daha belirgin bir şekilde sürdürdü. Bu keskin farklılığın doğal sonucu ise Kemalist medyanın İslamcı basını AKP yanlısı "yandaş medya" olarak tanımlaması, ikincilerin de ilk grubu "Ergenekon'un avukatı" şeklinde sunması oldu.

Bu iki farklı kamptaki Ergenekon algılaması, davaya, tutuklamalara ve bulunan bombalara rağmen hiçbir şekilde değişmedi, hatta güçlü bir şekilde sürekliliğini korudu. Eldeki bu resim Laclau ve Mouffe'nin argümanları ile beraber okunduğunda iki temel sonuca ulaşılabilir. Birincisi, "Ergenekon" etrafında yaşanan tartışmalar, Ergenekon Davası'ndan bağımsız olarak Türk toplumunda mevcut "geleneksel" seküler/İslamcı antagonizmanın üzerine oturuyor. İkincisi, bu tartışmalar demokrasinin gelişimine katkıda bulunmaktan çok, mevcut çatlağı daha da derinleştiren ve sağlamlaştıran "popüler antagonizma"yı andırıyor. ■